

TAIJA ROIHA

Menestystarinoita kurinalaisille naisille

Naistenpäivän aattona 2017 New Yorkin Manhattanille pystytettiin itsevarmaa tyttöä esittävä 130-senttinen pronssipatsas. Tyttö seisoo pää pystyssä ja kädet puuskassa vastatuuleen päin, suoraan vastapäätä Wall Streetin ikoniksi kutsuttua *Charging Bull* -patsasta. Vuodesta 1989 paikalla ollut jättimäinen pronssihärkä ei enää raivoa yksin, vaan silmät kiiluen ja maata kuopien valmistautuu hyökkäämään kohti tyttöä. Mutta tyttö ei hätkähdä. Hän seisoo rinta rottingilla, tuijottaen silmästä silmään härkää, valmiina tarttumaan tätä sarvista. Onhan hän sentään *Fearless Girl*, peloton tyttö.

Kuvanveistäjä Kristen Visbalin *Fearless Girl* on kaikessa jääräpäisyydessään esteettisesti viehättävä, mutta sen sanoma on lattea. Patsas on State Street Global Advisors -nimisen investointifirman tilaama, eikä sen ohien kiinnitettyssä plakaatissa kehoiteta valtaamaan Wall

Streetiä tai räjäyttämään kapitalismia. Kyltissä lukee: ”*Know the power of women in leadership. SHE makes a difference*”. Kapitalisoitu SHE viittaa sukupuolen lisäksi patsaan pystyttäneen yhtiön tunnisteseen NASDAQ-pörssissä.

Fearless Girl tiivistää monta ajan hengen mukaista sanomaa. Päätäväinen asenne ja luja tahdonvoima kompensoivat räikeänkin rakenteellisen eriarvoisuuden. Vastakkain ovat joukkojen tai ryhmien sijaan yksilöt. Ja tärkeimpänä: tulevaisuus on naisten. *Fearless Girl* on 2010-luvun Rosie the Riveter, hauistaan pullisteleva tahdonainen, jonka propagandistinen alkuperä huuhtoutuu samastumisen tarpeeseen. Mitä sitten?

Vuonna 2014 feminismin saralla tapahtui paljon, ainakin symbolisesti. Emma Watson piti vaikutusvaltaisen YK-puheensa, Beyoncé esiintyi MTV Music Video Awardsissa näyttävästi feministiksi julistautuen ja 17-vuotias Malala Yousafzai voitti Nobelin rauhanpalkinnon. Useissa medioissa vuosi julistettiin hetkeksi, jolloin feminismistä tuli jälleen muotia.

Ihailtujen julkisten avoin feministisyys on epäilemättä edistänyt liikkeen valtavirtaistumista. Kehityksellä on silti myös hintansa. Andi Zeislerin ja Jessa Crispinin kaltaisten kriitikkojen mukaan valtavirtaistumisen edellyttämät kompromissit ovat johtaneet poliittisten vaatimusten laimenemiseen. Seurauksena on myös poliittisen identiteetin kaupallistuminen, minkä banaaleimpia ilmentymiä ovat alaikäisten tyttöjen hikipajoissa ompelemat, feminismiä julistavat t-paidat.

2010-luvun valtavirtafeminismissä ei silti ole kysymys pelkästä kaupallisuudesta tai laimeasta politiikasta, vaan myös subjektiviteetin tuottamisesta. Viime vuosina tyttöyttä ja naiseutta on lähestytty usein menestyksen näkökulmasta. Oli kysymys sitten uranaisille suunnatuista itsepuoppaista tai *Iltasaduista kapinallisille tytöille*, fokus on poikkeusyksilöiden esikuvallisuudessa. Esikuviksi kelpuutetut naiset ovat näkemyksellisiä, päteviä ja kovia tekemään työtä – siis kaikkea, mitä kapitalismi meiltä haluaa.

Menestysfeminismiä on mahdotonta ymmärtää ilman sen taloudellis-poliittista kontekstia, uusliberalistista kapitalismia. Uusliberalismi rakastaa tuhkimotarinoita, joissa yksilö yhteiskunnan vastuksista huolimatta nousee ryysyistä rikkauksiin. Ajatus on ollut keskeinen myös luokkaerojen häivyttämiseen tähtäävässä politi-

kassa. Kun yhteiskunnallinen eriarvoisuus pelkistetään menestymisen haluun tai sen puutteeseen, on huommin pärjänneitä helppo syyttää oman kurjuutensa aiheuttamisesta.

Kulttuurintutkija Angela McRobbie on nimennyt ”huipputyöt” uusliberalismin ihannesubjekteiksi. Huipputyöt ovat päteviä, lahjakkaita ja korkeasti kouluttuneita nuoria naisia, jotka ovat paitsi kompetentteja, myös joustavia ja sisäisesti motivoituneita. Huipputyttö ei ainoastaan ole vaan myös haluaa olla erittäin hyvä (ellei täydellinen). Samankaltaista, uranaiseksi nimitämäänsä menestyjien joukkoa kuvaa myös kirjailija ja toimittaja Laurie Penny. Pennyn mukaan uranainen on uusliberalismin sankarihahmo siitä yksinkertaisesta syystä, että hän toimii täysin vallitsevan järjestelmän ehdoilla, rakenteita uhkaamatta.

Uranaisten ja huipputyttöjen menestyksen varjopuolena on rooli, joka lankeaa menestyjän malliin sopimattomille tai siitä piittaamattomille naisille. Esimerkiksi köyhiä ja rodullistettuja naisia, seksityöntekijöitä ja yksinhuoltajia kuvataan Pennyn mukaan usein toivotomina tapauksina, yhteiskunnan riippakivinä, ”lutkina ja varkaina”. Pahimpia ovat naiset, jotka vailla kunnianhimoisia haaveita eivät edes tavoittele elämäänsä mitään ihmeellistä.

Kapitalismin yhteydessä puhutaan usein sen pyrkimyksestä tuottaa täysin uudenlaisia tarpeita ja haluja, joiden kaupallistaminen toimii perustana markkinoiden laajentamiselle. Tarpeettomuuksia tärkeämpää on kuitenkin tapa, jolla uusliberalismi käyttää hyväkseen jo olemassa olevia inhimillisiä haluja, laittaen ne palvelemaan omia tarkoituksiperiään. Nick Srnicekin ja Alex Williamsin mukaan yksilöllisen vapauden ja kovan työn ihannointi sekä meritokratiauskko ovat esimerkkejä ihanteista, jotka eivät ole uusliberalismin luomia, mutta joille on sen puitteissa pystytty antamaan muoto ja tarkoitus. Olemassa olevien halujen aitaaminen on uusien tuottamista tehokkaampaa, sillä ne on helppo omaksua ilman ulkoista pakkoa.

Myös uusliberalistinen menestysfeminismi ammentaa todellisesta ja sinänsä perustellusta samastumisen ja ihailun tarpeesta. Historiallisesti naisten ja muiden marginalisoitujen ulossulkeminen yhteiskunnan eri toimintakentiltä on muovannut paitsi monien konkreettisia toimintamahdollisuuksia myös kulttuurista ymmärrystä siitä, mitä eri sukupuolille pidetään mahdollisena ja sallittuna. Esikuvat tarjoavat kaivattua samastumispintaa meille, jotka emme ole tottuneet näkemään kaltaisiamme turhan usein merkityksellisissä yhteiskunnallisissa rooleissa.

Patriarkaalisessa yhteiskunnassa naisia on aina pyrittävä kontrolloimaan tekemisistämme riippumatta. Onko huipputyttöjen ja uranaisten kritiikki sekini jälleen yksi salonkikelpoinen tapa ojentaa naisia, jotka eivät mahdu heille asetettuun muottiin? *Fearless Girl* ei ehtinyt olla Manhattanilla paria kuukautta kauempaa ennen kuin sen jalkoihin ilmestyi nilkoille kusevaa koiraa esittävä patsas. Kritiikkinä Alex Gardegan *Pissing Pug* on yhtä

”Uranaisten ja huipputyttöjen menestyksen varjopuolena on rooli, joka lankeaa menestyjän malliin sopimattomille tai siitä piittaamattomille naisille.”

tuore ja asiallinen kuin Twitter-trollien floodaus feministien somekanavilla. Tarkoituksena on pikemminkin halventaa ja rajata naisten toimintamahdollisuuksia kuin kritiikin avulla avartaa mahdollisuuksia muillekin kuin keskiluokkaisille menestyjille.

Tarinat pelottomista tytöistä ovat parhaimmillaankin ristiriitaisia. Tarjotessaan samastumispintaa osalle ne samalla tuottavat normatiivista subjektiivisuutta, joka sulkee monet ulkopuolelleen. Siksi pelottomien tyttöjen ohelle tarvitaan pelokkaita kapinallisia – ei vain kuvina, tarinoina ja vaihtoehtoisina ihanteina, vaan elävinä ja hankalina ihmisinä.

Kirjallisuus

- Alter, Charlotte, This May Have Been the Best Year for Women Since the Dawn of Time. *Time* 23.12.2014. Verkossa: time.com/3639944/feminism-2014-womens-rights-ray-rice-bill-cosby/
- Crispin, Jenna, *Why I Am Not a Feminist. A Feminist Manifesto*. Melville House, New York 2017.
- McRobbie, Angela, *The Aftermath of Feminism*. Sage, London 2009.
- Penny, Laurie, *Unspeakable Things. Sex, Lies and Revolution*. Bloomsbury, London 2015.
- Srnicek, Nick & Williams, Alex, *Inventing the Future. Postcapitalism and a World Without Work*. Verso, London 2016.
- The Guardian view on a year in feminism. 2014 was a watershed. *The Guardian* 31.12.2014. Verkossa: www.theguardian.com/commentisfree/2014/dec/31/guardian-view-year-feminism-2014-watershed
- Zeisler, Andi, *We Were Feminists Once. From Riot Grrrl to Covergirl, the Buying & Selling of a Political Movement*. Public Affairs, New York 2016.